

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานแนวพระดำริเกี่ยวกับการศึกษา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 ไว้ว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติทัศนคติค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ แลประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศที่ย่อมได้สะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว” (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2530 อ้างถึงใน อนุศาสตร์ สอนศิลปพงศ์, 2546: 1) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้เท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

บทบาทสำคัญของการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้า การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) พัฒนาการให้มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ทำงานด้วยความอดทนมากกว่าการหวังผลสำเร็จด้วยวิธีลัดที่ขาดคุณภาพ ให้ยึดมั่นในคุณธรรม และจริยธรรมตามแนวศาสนาที่ตนนับถือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อ้างถึงใน มะหัดดี มะคือราแว, 2551) การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งได้รับการรับรู้และประสบการณ์พื้นฐานในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศตามที่ต้องการได้ (กองวิจัยการศึกษา อ้างถึงใน มะห้ดี มะคือราแเว , 2551)

การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และการจัดการศึกษาให้บังเกิดผลดีมีคุณภาพเพียงพอที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศในทิศทางที่พึงประสงค์ได้นั้น ต้องอาศัยครูเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เพราะปัจจัยสำคัญที่เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการศึกษาคือ “ครู” ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2542) ส่งผลต่อความสำเร็จทั้งในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม วิชาชีพครูจึงควรเป็นวิชาชีพของคนเก่ง คนดีในสังคมและผู้ประกอบวิชาชีพนี้ควรเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติตนการดำรงชีวิต และสามารถชี้นำสังคมไปในทางที่เหมาะสม (สุพจน์ย์ พัดจาด และคณะ)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะต้องให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ที่สำคัญที่สุดคือความรู้คุณธรรม โดยมีครูเป็นกลไกสำคัญที่จัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ครูจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องสำรวจความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้และบทบาทของครู หรือเรียกว่าเป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับผู้เรียนใหม่ทั้งหมด ประการสำคัญคือการเตรียมความพร้อมของสื่อการเรียนการสอน ความพร้อมของห้องสมุดและแหล่งความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล สิ่งที่เน้นคือการทำ ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ อ้างถึงใน มะห้ดี มะคือราแเว , 2551)

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งไม่จำเพาะเพียงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนเท่านั้น แต่จะต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และเป็นผู้เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นคุณภาพของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษา จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันผลักดันให้ครูต้องมีสมรรถนะสูง การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา เพราะวิทยาการต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากครูไม่ได้รับ

การพัฒนาที่จะกลายเป็นครูที่ด้อยคุณภาพ ผลเสียก็ตกอยู่ที่ตัวนักเรียน ซึ่งสามารถดูได้จากคะแนนสอบ O-Net ซึ่งในแต่ละปีคะแนนสอบ O-Net ของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำสุดของประเทศ

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นประเด็นเร่งด่วน อย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด ก ว่าด้วย ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 กล่าวว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตครู การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับการประสานให้สถาบันการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง” ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู จึงจำเป็นต้องกำหนดสมรรถนะของครูให้เหมาะสมกับยุคสมัยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานครู รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีสมรรถนะสูงสามารถนำสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศและโลก (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน , 2551) การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างกลไก และเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญยิ่ง ในการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทและภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นและชุมชน ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดสมรรถนะในด้านการปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตร และมีความมั่นคงในวิชาชีพ บุคลากรทางการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีเป็นจำนวนมากที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการวางยุทธศาสตร์และมาตรการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาทุกระดับ แต่การพัฒนาครูที่เคยดำเนินการมาแต่เดิมยังประสบปัญหาบางประการ เช่น งบประมาณจำกัด พัฒนาไม่ตรงกับความต้องการของครู และขาดการติดตามและประเมินผลการพัฒนา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในสังกัดเทศบาลเมืองปัตตานี มีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพครูให้ได้มาตรฐาน เป็นครูที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสมรรถนะครู ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้เสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาคุณภาพของครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสมรรถนะครูของครูผู้สอนสังกัดเทศบาลเมืองปัตตานี
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนสังกัดเทศบาลเมืองปัตตานี

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ครูได้รับการพัฒนาตรงตามความต้องการ และนำผลที่เกิดจากการพัฒนาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร โรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของของครู

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้สอนในสังกัดเทศบาลเมืองปัตตานี ปีการศึกษา 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 232 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรที่เกี่ยวกับบุคลลากร ประกอบด้วย
 - 2.1.1 วุฒิการศึกษา ประกอบด้วย
 - (1) ต่ำกว่าอนุปริญญา
 - (2) อนุปริญญา
 - (3) ปริญญาตรี
 - (4) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.2 ตำแหน่ง ประกอบด้วย

- (1) ผู้ช่วยพนักงานครู
- (2) ครูผู้ช่วย
- (3) ครู

2.1.3 ระดับชั้นที่สอน ประกอบด้วย

- (1) ชั้นอนุบาล
- (2) ช่วงชั้นที่ 1
- (3) ช่วงชั้นที่ 2
- (4) ช่วงชั้นที่ 3
- (5) ช่วงชั้นที่ 4

2.1.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- (1) ภาษาไทย
- (2) คณิตศาสตร์
- (3) วิทยาศาสตร์
- (4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (5) สุขศึกษา พลศึกษา
- (6) ศิลปศึกษา
- (7) การงานพื้นฐานอาชีพ
- (8) ภาษาต่างประเทศ
- (9) อิสลามศึกษา
- (10) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1.5 ประสบการณ์ในการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย

- (1) การพัฒนาด้วยตนเอง
- (2) การพัฒนาโดยหน่วยงานต้นสังกัด เช่น โรงเรียน / เทศบาล /

กรมส่งเสริมฯ

- (3) การพัฒนาโดยส่วนราชการอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัย / เขตพื้นที่

2.2 ตัวแปรด้านเนื้อหา ได้แก่

ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนในโรงเรียนเทศบาลเมืองปัตตานี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

- (1) สมรรถนะหลัก
- (2) สมรรถนะประจำสายงาน
- (3) วินัย คุณธรรม จริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและจรรยาบรรณ

วิชาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความต้องการในพัฒนาตนเองของครู หมายถึง สภาพความต้องการในการพัฒนาตนเองให้มีลักษณะสอดคล้องกับสมรรถนะครู คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะประจำสายงาน และวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. สมรรถนะหลัก (core competency) เป็นสมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมี เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของทุกตำแหน่ง และทุกวิทยฐานะประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้าน คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม
3. สมรรถนะประจำสายงาน (functional competency) หมายถึง สมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่งสายงานครู ประกอบด้วยสมรรถนะ 8 ด้าน คือ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การพัฒนาความสามารถในทางวิชาการ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาสถานศึกษา และความสัมพันธ์กับชุมชน
4. วินัย คุณธรรม จริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นคุณลักษณะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องยึดถือเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งได้แก่ วินัย คุณธรรม จริยธรรมสำหรับข้าราชการครู มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพ การพัฒนาบุคลิกภาพ การดำรงชีวิตที่เหมาะสม การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และความรักและศรัทธาในวิชาชีพ
5. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองปัตตานี